

SZÉKESTFEJÉRVÁR.

TÁRSADALMI HETILAP.

Városi, megyei, a fejérmegyei gazdasági-egylet, községi jegyzők, iskolatanács és a tanítók egyletének

A lap ára

hához hordással vagy postán küldve:

Egy évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.

Hirdetmény

a bélyegdíjon felül, minden három hasábos petitsor:
Megrendelőinktől 6 — nem megrendelőinktől 8 krétt
igtattatik be.

KÖZLÖNYE.

Megjelen minden vasárnap.

45. szám.

A lap szellemi részét illető közlemények a „Székes-
fejérvár” szerkesztőségének czimzandók; — a lap ára,
hirdetmények és a hirdetményekért díjak a „kiadó-hivatal”
Klökner Péter könyvkereskedésében vétetnek fel.

Nyilttérbeni közlemények után három hasábos petitsorért
10 kr. fizetendő.

Kéziratok nem küldetnek vissza.

Külföldi tapasztalatok a tanügy körül.

(Vége)

E kitérés után nézzük az emlékirás indokolását mindazt a „T. K. K. i. mondja: hogy az iskolaügynél csak valódi szakembereknek, kiknek az tüzetes hivatásuk, alkalmaztassanak, nem találjuk szükségesnek az emlékirat alapján bőven indokolni. Mai időben a paedagogia szigoruan vett szaktudomány, minden egyes, még administratív kérdés is e tudományal szoros összefüggésben van. Azért nemcsak a tanításhoz, hanem e kérdésekhez helyesen és avatottan csak azok szólhatnak, kiknek e pálya mind gyakorlatilag, mind elméletileg valódi hivatásuk. Ha betegek vagyunk, gyakorló orvoshoz folyamodunk, hogy gyógyítson, mert tudjuk, hogy ez csak az ő hivatása. Így a nevelésügy is csak akkor emelkedhetik a korkövetelmények színvonalára, ha arra csak a szakavatottak gyakorolnak befolyást.

Ez emlékirat megemlézése után térjünk a felvett drezdai tanterv megbeszélésére, melynek előjegyzeteiben ezeket olvassuk u. m. Ha minden elemi iskolának — benső cselekményét illetőleg — két irányzata van előírva, mely által hatátságát kifejezni köteles u. m. a nevelés és tanítás, akkor ezen feladatok nem engedik meg a tanítónak, hogy a kettőt egymástól szét- vagy elválaszthassa, miért is úgy állíthatjuk a főtebbiek értelmét össze, hogy: tanítás nevelve, vagy nevelj tanítva! Ezen összeállítás azonban valóságilag csak akkor válik, ha a tanító bir és akar birni annyi lelki erővel, egyszerűséggel és ügyességgel, hogy a gyermekben jóakarattal, az értelem és akaratot úgy a szív és kedélyt ébresztse és képezze képes és tudja.

A tárgyak, melyek a képző anyagot erre nyújtják, számosak, épen ezért csak azok választandók meg, melyek által a gyermeki elmének azok lépcsőzetes,

célszerű és tapintatos beosztásuk által elegendő változatos nyújtanak egyrésztől, másrésztől pedig, melyek épen az ő valójához alkalmazhatók s így alkalmasak.

A vallás, erkölcsi, nemzeti, természettan és technikai képzettség alapjául a következő tárgyak határozvák Drezdában u. m.:

I. A vallástani: a) Katechismus. b) Bibliai történet és keresztény egyházi történet. c) Mondák magyarázata és ének betanítása.

II. A nyelvekből: a) Beszélni és olvasni. b) Német nyelvet. c) Francia nyelv. d) Latin nyelv.

III. A nagyságok meghatározásából: a) Számtan. b) Tértan.

IV. A reálakból: a) Természetrész. b) Természettan. c) Földrajz. d) Történelem.

V. Az ügyességek tanításához: a) Írás. b) Rajz. c) Ének. d) Tornaszat.

Ezenfelül „női munka” a nőknek.

Magától értetű, — hogy a fentnevezett tárgyak közül egyik-másik csak a felsőbb osztályokban tárgyalatik, és pedig a fiuknál egészen másképen, mint lányoknál. Hogy hogyan? Arról máskor lesz szerencsém a szerkesztőség engedelmével. Továbbá, hogy vannak tárgyak, melyek a lányoknál elősem adattatnak.

Ezen tanterv általános s olyan, mely a határát a tananyagoknak és azok fel és beosztását iskolai ciklus is fokként bírja. Részletes tantervet olyant, mely a fokozatok és iskolai ciklusok feladatát tárgyalja, minden tanintézet külön készít, tanóra renddel együtt.

Drezdába 4 polgári iskola van, mindegyik iskolánál azonban a fiúk és lányok elkülönítve a betöltött 6 éves koruktól, betöltött 14 évesig, tehát 8 esztendeig. Minden évre egy osztály esik, e szerint 16 osztály volna egy intézetben, azonban minthogy 40, iszonyu soknak tartják, ha 56 tanuló van egy osztályba, paralel

iskolák állítanak fel, s ebből következik, — hogy a fennemlített iskolák egyikénél sem találtam csak a megfelelő 16, hanem igen, hol 18 hol 19 osztályt.

Ezen intézeteknél évente csak egyszer történik a főlvetel, illetőleg beiratás — husvétkor — azonban a husvétot megelőző január hónapban tartozik minden szüle a beírandó gyermeke kereszt és beöltési levelét azon intézet igazgatójánál bemutatni, illetőleg letéteményezni, a mely intézetbe a gyermekét beírni és járattni szándékolja; vagy is, minthogy a 8 osztály 4 fokozatba van beosztva s e fokozatokban, mindegyikben külön-külön tandíj van, a melyekre erszénye legjobban megengedi a fizetést.

A tandíj — havonta — következőképen van megállapítva. — A 8. és 7 dik osztályba, mely nálunk a legkisebb osztály, az az, mely nálunk az első és második: fizetetik 25 garas, az az a mi pénzünk szerint 1 ft. 25 kr. A 6—5 dik osztályba fizetetik 30 garas, az az 1 ft. 50 kr. A 4—3 dik osztályba fizetetik 35 garas, az az 1 ft. 75 kr. A 2—1 ső osztályba fizetetik 40 egész 45 garasig, az az 2 ft. vagy 2 ft. 25 kr.

Ezen polgári iskolákon kívül van még Drezdának X. kerületi iskolája, mindegyik 16 osztálylyal, érvén, hogy 8 a fiúk és 8 a lányok számára. Ezek a polgári iskoláktól csak annyiba különböznek, hogy itt jóval kevesebb tandíjt kell a tanulónak fizetni, fizet havonta 1 tallért, s azonfölül segíti a város őket az által is, hogy a szükséges taneszközöket az illető iskolaigazgatótól 10% tel olcsóbbért vehetik meg, mint p. o. a boltban, mit a polgári névvel elnevezett iskoláknál nem tesz meg, sőt taneszközökkel is maguk magukat látják el az iskolabeliek. Különbözik továbbá a polgári iskoláktól az által is, mert míg a polgári iskola 40 tanuló vesz fel, addig a kerületi iskola, a kerületéből

TÁRCZA.

Visszapillantás konstantinápolyi utamra.

(Folytatás).

A tenger, a tenger! itt vagyunk tehát a Fekete-tengeren! Lassanként elmaradoznak a partok s hajónkat künn hintázzák a hullámok a siktengeren. — Fejünk fölött ég, alattunk mérhetlen víztömeg, csak egy maroknyi föld sincs sehol, sehol! S a szív önkénytelenül megdobban e szokatlan nagyszerűség hatása alatt s melegebben vonzódik azon végtelen hatalom felé, — kinek mérhetlen uralmát sehol jobban nem bámulhatja az ész, mint e rengeteg sikon, e világokat rejtő basilicában, melyet utánozni hasztalan törekszik a kontárkodó ember.

Az est leszállt, — az ég azurján keleti fényben ragyogtak a csillagok ezrei; az éteremben művészi kezek elandalító dallamokat csaltak ki a hajó jeles zongorájából, míg a társaság férfi tagjai a fedélyzetten rákezdtek Kölcsey himnusát, — Bánkban bordalát, s szebbnél szebb népdalainkat. Oh ez elragadó, feledhetlen kép volt! Látszott mindenki arcán a boldogság, mit e szokatlan élvezet a szivekben fölidéztet. — De lassanként a zongora hangjai elnémultak, s Bánkban férfikara „eloszlott, mint a buborék,” mindenki nyugalomra hajtá fejét s az éjjel körül dult viharról csak másnap értesültünk. — Korán reggel azonban már a fedélyzetten álltunk, várva a nap felkeltét. Nem sokáig várakoztatott magára nap ő felsége, ragyogó szekerén csakhamar előtört. — Oh a napot a tengerből fölkelni látni, nem mindennapi látvány. — Halvány, rózsapír jelenik meg a láthatár alapján, a siktengeren, aztán egy vékony aranykorong bukkan a víz színéből elő, mely mindinkább domborodva lassan emelkedik, midőn nem sokára a nap, mintegy óriási rézgömb, — sötét

vörösszínben percekig forog előttünk s csak aztán jelennek meg sugarai s áraszt el fényével eget és vizet.

16 órai hajózás után végre megjelennek a partok, melyek mindinkább összebb szorulván, képezik a híres tengerszorost, a Bosporust. A tenger, mely künn a sikon szinte téntaszzerű, mondanám fekete, ismét élénk zöldszínt ölt, mintegy nem akarva rontani sötét színezetével azt a nagyszerű panorámát, mely a partokon szemünk előtt kitarul. Gyönyörű, elragadó táj, — ki tudna téged eléggé méltón lefesteni!? Ha van tárgy, miről elbeszélés után a hallgató csak homályos fogalommal bír, — úgy a Bosporus az, melyről hiába igyekszünk minden szépet mondani; gyenge vázlat marad az mindig, zavart álomkép, mely tiszta valóvá csupán üntapasztalás által egészítheti ki magát a hallgató képzeletében.

2 óra hosszat halad a gözös e szorosban, melynek mindkét partján szakadatlanul váltják föl a szebbnél szebb, tarkábbnál tarkább nyári paloták, házak, mulatóhelyek, a szultáné, a szultán anyjájé, nővéreie, a nagy vezéreké, a ministereké, a basáké, a külföld követéie, s Konstantinápoly előkelő világáé, mely a város zaja elől idememenkül s magának ez üde tiszta légü vidéken épít pompás nyaralókat, tündérpalotákat. A mit Sveicz és Velenceze meglepőt és bájosat részletekben fölmutathat: az itt, mintegy kis világban, együtt látható. — A sveiczi nagy tó: itt Therápia kies falu mellett, a lagunák pedig az ázsiai partépületek egyrészenél szemlélhetők, szinte vízbe építvék a házak, s csak ladik által megközelíthetők. Itt egy középkori váromladék, ott egy égis nyuló üde ciprus erdő, emitt egy dombtetőn a szultán fehér márvány palotája messze terjedő gyönyörű kertjeivel, amott a vidéket uraló hegyfokon inposans épület, az orosz követéség palotája büszkélkedik; minden pillanatban új meglepetés, új megragadó látvány; — s midőn már belefáradunk ennyi szépség látásába, egyszerre, mintegy varázsütésre kitarul előttünk az óriási világváró, Konstantinápoly!

Minő más világ! — más nép, más öltözék, más

nyelv és szokások! Igaz, hogy mindez a civilizált európai izlés kritikáját nem állja ki, s mi, kik megpróbáltuk, „alig kérünk ez élvezetből többé;” de mind a mellett megtekinteni e szokatlan világot, elvegyülni rövid ideig e tömkelegben, észlelni a százkéte hálóköntösbe — s aztán az egészet beburkolni egy dominóféle bő lepelbe: zsarnokfőri izlése lehet, de a szép női kecsék megöleje. Mily más jelenségek a mi hölgyeink; istentől nyert gyönyörű alakjuk mily igézőn domborul ki finom szabásu öltönyeikben, — minden taglejtésük, ruháik minden redőzete izlést, bájt és kellemet árul el: míg ez otromba öltözékben a legszebb muzulmán nőt is ijesztő rémnek tarthatjuk. Így beburkolva járnak szegények az utcán föl s alá, egy vagy több eseléd kíséretében, ha férfival találkozunk, arcukat elfordítják, nőismerőseikkel azonban eleget csevegnek.

Hát e temérdek kutya mirevaló az utcákon? — Hja, ezek Konstantinápoly rendes lakói, polgártársak; meggyülné a baja, ki ez állatokat bánatná. — Egyes háznak, vagy lakónak nincs kutyája, ez utca ebek edes mindnyájuké, közösen táplálják s viselik gondjukat. Naphosszat ott fekszenek az utca közepén s a járókelők a világért nem háborgatnák gondtalan álmukat. — Egyetlen hasznuk tán abban van, hogy az utcái hulladékokat fölemesztve, — az utca-süprést pótolják.

(Folytatása következik.)

való gyermekeket, ha nemkülönben az 1 tallért meg tudják fizetni, be kell 40-nen felül is venni. Azért mondom, ha az 1 tallért ki tudják fizetni, mert ha ezt sem képesek, akkor elmehetnek az azelőtt szegények, most pedig községi iskolának nevezett iskolába, hol tandíjt nem kell nekik fizetni és azonfelül taneszközökkel is a város látja el őket. Ilyen szegény vagy községi iskola van 5 mind azt az évi kimutatásuk mutatja. Megegyeznek azonban e három külön elnevezéssel bíró iskolák abban, hogy mindegyikben ugyanazon tantárgyak vannak előírva, s tárgyaltatnak is; csak hogy a tantárgyakból a polgárban több tanítatik mind a kerületben és ebben több mint a szegények vagy községi iskolákba.

A 4 polgári iskolánál a tanítószemélyzet beleértve a 4 igazgatót is 58, ide számítandó 6 rajztanító, továbbá 5 tanítónő, 4 férfi, 1 nőtanító a francia nyelvre és 12 tanítónő a női munkára, azonkívül a francia nyelvet tanítá a 3-ik osztályban, mely nálunk a 6-ik osztály volna, egy községi iskolánál levő férfitanító. Két megüritült állomás azonban az év végeig betöltetlen maradt — minnek oka a tanítók hiánya. Ebből látható, hogy a polgári iskolánál a tanító és tanítónők száma 89. A tanulók száma pedig az évi kimutatás szerint 2790. Így hát összevéve a működő tanító erőket, egy tanítóra esik 31¹/₉₉ tanuló. A kerületi iskolánál az év végén 101 állandó tanító beleértve 9 igazgatót volt. Ezenfelül 21 segéd, 9 rajz, 1 segédtanító és 30 női munkát tanítók és tanítónők működtek, összesen tehát 168-an. A tanulók száma pedig 8804. Így hát esik egy tanítóra 52⁶⁸/₁₆₈-ad tanuló.

Az azelőtt szegény, most községi iskoláknak elnevezett iskoláknál, melynek száma 5, az év végén működött 41 állandó — beleértve az 5 igazgatót is — tanító. Azonfelül 14 segéd, 3 rajz és 11 a női munkát tanító. Összesen 61-en. A tanulók száma pedig 3683. Így hát esik ez iskoláknál egy tanítóra 60²³/₆₁-ed tanuló. E szerint a város, mely 156.024 lakost számít, (ebből ugyan 6000 katolikus és 700 izraelita leszámítandó, kiknek iskolaiügyi program hiánya miatt előttem ismeretlen) marad 149.324 lakos, kik a nyilvános népiskolába 15.277 tanulót 318 tanító elé küldenek. Miből látható, hogy egy tanítóra általánosan számítva 48¹³/₃₁₈-ad tanulóval több nem esik. Megjegyzendő ezenfelül, hogy számos magánintézet is van Drezdában.

Perényi Béla.

Ismertetés.

A cholera.

Midőn a cholera, valamely város vagy helységhez közelit, annak lakossága gyakran a félelemtől kétségbeesve a legcélszerűtalanabb eszközök vagy pedig mi még veszedelmesebb — a nyereszkeskedési vágytól a csalók által nagy hűhóval hirdett szerek használatához nyul; a helyett, hogy mindenki következetesen a rémisztő ellenség megemissítésére azon óvszert választaná, mely a tudomány és tapasztalat által bizonyos szer hatatosának mutatkozik, miáltal mindenki saját fenyegetett életét legbiztosabban megőrizné.

Mint bizonyos tényt állíthatni, hogy a cholera csirája azon anyag vagy ok, a mely által a cholera létrejön, s az emberek személyes forgalma által terjesztetik. A tapasztalat azt tanítja, hogy a csir csakis oly egyének bélürítkeiben létezik, kik cholera által mélyeztet helyről jöve, vagy hasmenésök van. Vajjon oly egyének, kik cholera által fertőzött helyről mint egészségesek jönnek ily csirt magukkal hoznak-e vagy nem? sem állítani, sem tagadni nem lehet, miért is jó azokat mindig gyanusáknak tekinteni.

A fertőzött helyi élénk forgalom dacára, némely időszakban és némely helyen a cholera még sem fejlődik ki, miért is bizonyos, hogy a cholera csir fejlődéséhez bizonyos helyi, idő és személyi viszonyok, azaz okoknak kell összetalálkoznia, hogy a félelmes járvány létrejöhessen és így nem is szenved tovább kétséget, hogy e járvány elősegítő oka leginkább a földtalaj és az egyéni testalkat minőségében rejlik.

Ezeknek előrebocsátása után az óvszabályoknak, melyek a cholera terjeszkedését leginkább megakadályozzák, 3 főpontjára terjeszkedünk ki: 1) a cholera csir szer a bélürítkeiben, 2) a lakohelyek és talajra, 3) az emberek táplálási életmódjára.

A mi a cholera csirt a bélürítkeiben illeti, az vegyszerek által átváltoztatható úgy, hogy annak mérges illetőleg káros hatása megszűnik, ezt mi fertőztelenítésnek nevezük, mely is a félelmes járvány megakadályozására, és megemissítésére a legkövetkezetesebb szigorral keresztülvendő.

A cholera minden más ragálybetegségtől azáltal különbözik, hogy az nem hordja magával az érett és másra átragadó csirt; mint p. a himlő, typhus stb., mert a cholera beteg bélürítke, midőn az ürítetik, a fentnevezett ragályos csirt nem hordja oly mértékben, hogy az mások fertőztelenítésére érett lenne, hanem csakis az említett bélürítke szétbomlásakor fejlődik ki, úgy, hogy az másokra veszélyes és ragadós lesz, mihez bizonyosan az említett idő, helyi és személyi viszonyoknak legnagyobb befolyása van. Hogy tulajdonképpen a cholera csir micsoda? azt nem tudjuk; de, hogy oly szerves anyag, melynek fejlesztéséhez a külső körülmények szükségesek — az bizonyos.

A tudomány eddig még nem sikerült oly szert találni, mely a bélürítkeket vagy a vizeletet azon állapotban, melyben ürítetik fenn bírni tartani és min-

dennemü változástól és felbomlástól, melyen a testből kijöve keresztül megy — megakadályoztatni. De tudjuk azt, hogy minemü változása szükséges az említett ürítke, hogy a cholera csir annyira fejlődhesse, mikép az ragályossá válják, és ez az, midőn a test ürítkei alji hatásuak (alkalis), ezt pedig bizonyos szerek hozzáadása által megakadályozhatjuk, és így nagy valószínűséggel állíthatjuk, hogy a cholera csir fejlesztésére az említett sónak fejlődése lényeges feltétel, mert a tapasztalás is mutatja, hogy a becsempészett cholera csir oly helyen, hol a föld talajában, a víz és emésztőüregben vagy a ház levegőjében a mondott alji hatás létezik, a legbujábbban tenyész, miért is ezt akadályozni s a vegyhatás előidézésével a cholera csir fejlődését megszüntetni a teendő.

E célz sok szerrel elérhetni, mindazonáltal csak olyak alkalmazandók, melyek elegendő mennyiségben alkalmazva az egészségre káros hatással nincsenek, ilyenek leginkább a savanyu hatásu, vízben könnyen oldható szénsók. Itt azonban csak azokat említjük fel, melyekhez könnyen és olcsón lehet jutni, s ezek közt első a kénsavas vaséleg, vagyis zöldgálic. Ezen szerből két lat egy személyre elegendő mennyiségű vízben feloldva, naponta az ürögörbe öntetik. Hasonló hatással bír az ugynevezett carbol vagy phenylsav, mely az ürögörök büzt azonnal elveszi, de nagy mennyiségben nem használható és az előbbinél drágább is, de miután a szénsók a savanyu hatást sokáig fenntartják, igen czélszerű a vasgálicoldathoz egy kis mennyiséget hozzáadni és a fertőztelenítést úgy eszközölni.

Még megemlítendő a horgihalvag és a kénsavas horgéleg, melyek ugyan drágábbak, de ott hol sem foltot, mint a ruhaneműeknél a vasgálic, sem büzt, mint a phenylsav a szobák fertőztelenítésénél nem okoznak, nagy előnnyel használhatók. E szerek mind a vasgálicczal említett arányban, vízben feloldva használhatók, de vannak esetek, hogy bizonyos helyiségek csakis gázal fertőzteleníthetők mint pl. csukott emésztőüreg, csatornák stb., ilyenkor legczélszerűbben alkalmazandó a kénsavas, mely nyeretik a kénnek a csatornáknál elégetése által.

Mint fertőztelenítő szer, az általában ismeretes mézshalvag (chlorkalk) érdemel említést, de ez vegyhatásánál fogva csakis ártana, vagy legfőkébb a fertőzött ruhaneműek mosatásánál lenne alkalmazható.

Az említett szerekekkel fertőztelenítés alá esnek minden tárgyak, melyek a beteg vagy gyanus egyén ürítkeinél mint bélsár, vizelet, hányt anyag érintkezésbe jött. Ezen ürítkeek legczélszerűbben oly edényekben gyűjtetnek, melyek már az említett fertőztelenítő szerekekkel ellátva; azért a fertőztelenítés tárgyai nemcsak az említett ürítkeek, hanem mindazok, melylyel ezen ürítkeek érintkezésbe jöttek, mint éjjeli edény, mosdótál, árnyékszék, emésztőüreg, ezeknek csövei, ganajdombok, lepedők, törülközők, ág, fehér, és más ruhaneműek, szobapadló stb. Azért az udvarok, utcák tisztán tartandók, a szemét az udvarból kihordandó, a fiakkerek álló helyein a ganaj azonnal eltakarítandó, valamint nem szabad a gyepmesternek az árnyékszék tartalmát kihordani, ha csak mindannyiszor edényeit nem fertőzteleníti, erre legalkalmasabb egy hordóba 8 lat vasgálic 10—15 iteze vízbe feloldva, egy fél lat carbolsavas mészéleg hozzáadásával.

Ujabbban kötelességemnek tartok, figyelemztetni mindenkit, hogy a cholera betegétől elment friss, bármennyü ürítkei nem ragályosak, erről elég bizonyítékot nyújtanak az orvos és betegpolók, kik az elővigyázati óvszabályokat szem előtt tartván, reájuk veszély nem igen háromlott; miért is az illetőknek nem lehet eléggé ajánlani, hogy a tisztaságra legnagyobb gondot fordítsanak és a bemocsolt tárgyakat azonnal eltávolítsanak a kellő fertőztelenítés alá vegyék, pl. a ruhaneműeknél szükséges, mert mint említém a cholera csir bizonyos idő múlva fejlik ki.

A fertőztelenítés foganatosítandó azonnal, mihelyt a járvány keletkezéséről félni lehet, s nem várni be azt, míg egy szomszéd helységben a betegség kiitt, vagy pedig mikor már járványra fajult, mert ilyenkor már nehéz azt a kellő határok közé szorítani, miután nem tudjuk, hogy mely helyek vannak befertőztetve, azért gondoskodva legyen arról, mikép a város vagy helységben lehetőleg minden fertőztelenítessék; mert ha már egy házban, becsempészett utján egy cholera eset előadta magát, akkor rendszeren a fertőztelenítéssel elkéztünk, mert már akkor alkalmá volt a ház minden lakójának a fertőző csirt magába felvenni és csak egyéni hajlamától fog függni, hogy a betegség mily mértékben fejlődik ki az illetőkön. Mindazonáltal nem szabad oly házakban sem a fertőztelenítést abban hagyni, hol cholera eset elő nem fordult, sőt kettőzött szorgalommal oda kell hatni, hogy a csir tovább fejlődésében akadályoztassék.

Ha már, valamely házban cholera eset volt, akkor az általános fertőztelenítést a legnagyobb erélyvel kell keresztülvinni, mert lehet, hogy a csir már-már fogékony anyagokban becsempészett, mielőtt az első cholera eset mutatkozott volna.

Valamely helyen az első cholera esetnek eltitkolása a legnagyobb lelkiismeretlenség közé tartozik, mert czáltal a közönségnek több ártatik, mint később a legnagyobb áldozatokkal használhatni, miért is, az ily esetek mindig hatóságí orvosok által constatatásának és közzétételének a lakosság buzdítására, illetőleg az óvszabályok megtartására.

(Vége következik.)

Kath. Neveléstan. Irta dr. Kerschbaumer Antal, pápai titkos kamarás, czimzetes kanonok, sz. pülieni hittanár. Németből fordította: egy kath. pap. Székesfejervárott, 1872. Kiadta: Klökner P. Ára 1 fr. 40 kr.

A fenn czimzett Neveléstan a kath. egyház alapelvei szerinti nevelés elméletét nyújtja, és azért megérdemli, hogy minél szélesebb körben ismertessék. A bevezetésen kívül, melyben a nevelésügy története, a modern nevelési rendszer, a kath. egyház régi alapelve, a nevelés küldetése, a neveléstan fogalma, haszna, felosztása és irodalma adatik elő, az egész munka három főrésze oszlik s ezek a következők: a házi nevelés, mely a gyermek, a szülők, a család czimű szakaszokat foglalja magában; az iskolai nevelés, melynek tárgyát a tanítvány, a tanító, az iskola czimű szakaszok képezik; és végre a társadalmi nevelés, mely szintén három szakaszban az ifjúkorról, az életpályáról s a társadalmi nevelő tényezőkről, u. m. az államról, egyháztól és a társadalomról értekezik. Az egész mű 13¹/₂ ívte terjed és 106 s-t tartalmaz.

Jellemző sajátága a műnek az, hogy ezen Neveléstan nem végződik el az iskolával, hanem körébe vonja a társadalmat is. És helyesen; mert a nevelés csakugyan nem fejeztetik be az iskolával, hanem teljes jelentőségének magaslatát, csak a társadalomban éri el. Egy másik jellemző sajátága a könyvnek még az is, hogy a nevelés szigoruan el van benne különítve a tanítástól; ámbár a kettőnek határait hajszálnyira megjelölni, mint a szerző előszavában magát kifejezi, nem lehet; azonban mégis bizonyos, hogy a tanításra nagyobb súlyt fektettek és fektetnek, mint a nevelésre.

A mi a mű kiállítását illeti, örömmel jegyezhetem meg, hogy igen csinos és izletes, úgy hogy kiadójának s a nyomdának valóban becsületére válik. A fordítás erőteljes és annyira sikerült, hogy ha a czímlapon ki nem tétetik, hogy fordítás, nem jut eszünkbe olvasás közben, hogy fordítást olvasunk.

Nálunk, magyaroknál még nem tudott divatba jönni azon külföldön már régen divatozó szép és hasznos szokás, hogy a szülők, kiket a Gondviselés gyermekekkel áldott meg, neveléstan munkákat is vennének és olvasnának. Sőt tudom, hogy nem egy tanító van, ki feleslegesnek tartja, neveléstan munkát olvasni, miután úgy véli, hogy a nevelés magától is megyen. Nem hocsátokunk vitakozásba e téves vélemény felett, csak azt jegyezzük meg, hogy *mi a neveléstanok tanulmányozását nélkülözhetlennek tartjuk különösen a tanítók és papokra nézve.*

A tanítók feladata nem csak tanítani, hanem nevelni is, különösen pedig a házinevelést nem csak kiegészíteni, hanem tökéletesíteni is. De miként felelhet meg ezen magasatos hivatásának a neveléstan alapos ismerete nélkül? Hiszen épen a neveléstan teszi őt figyelmesé mindarra, a mi nevelés kedvező eredményéhez szükséges; a neveléstan tanítja ismerni a gyermek testi és lelki tehetségeinek fejlesztését és azon eszközöket, melyekkel azok képeztetnek; a neveléstan mutatja meg, miként orvosolhatjuk a gyermek hibáit, fogyatkozásait stb. De ide járul még az is, hogy a népiskolákhoz folyvást nagyobb és nagyobb igényeket kötnek mint eddig, melyeknek megfelelni lehetőség paedagogiai tapintat nélkül.

A szerző azon óhajátának ismétlésével végezzük rövid ismertetésünket: „*Vajha a könyv betöltse czélját, és a szülőknek és tanítóknak, különösen a papoknak lelkesítő olvasmányul szolgáljon és áldást hozzon az életre, államra és egyházra.*” — Sz.-Fejervárott, 1872. augusztus 8. — Burdon József, főtanító.

Városi.

Székesfejervár szab. kir. városban 1872. évi október hó 28-án tartott rendes haviközgyűlés jegyzőkönyvének kivonata.

4246. Felvétellett dr. Ligeti József bizottsági tag urnak írásbeli indítványa, mely szerint előadja: hogy a helyben megjelenő „Fejérmegyei Közlöny” czimű hetilap folyó október hó 3-án kiadott 14. számban, a vegyesek rovata alatt a megüresült főszámvevői állomás betöltésére vonatkozólag az mondatik: „Ezen ügy tárgyalásának folyamában felmerült azon kérdés, hogy a főispán nevezze-e ki, vagy a városi képviselőtestület válassza a főszámvevőt? Szerintünk ez nem lehet kérdés tárgya, mert a választás joga a városi bizottsági tagokat illeti, — s ha még ezen jogukat is könnyelműen odadobnánk, legjobb lenne a gyűléstermet bezárni, s elmenni, — mint szokták mondani Árvába zabot hegyezni. O tempora, o mores.”

A városi iskolaszék azzal vádoltatik: hogy a real iskolában megüritült tanári állomások betöltését, a közgyűlés mellőzésével jogtalanul magának vindikálta.

A 16. számban, ugyancsak a vegyesek rovatában szóról-szóra ez foglaltatik: „Kórházi bizottsági ülést hirdetőn, — a „Debreczen” felhívja reá az illetők figyelmét. Már mi e tekintetben titoktartóbbak vagyunk, mert mi, illetőleg nálunk az ilyenü ülések legmentesen zárt ajtók mellett folynak le. — Hiába! sokan vannak még, kik félnék a világosságtól!”

Miután a felolvasott közlemények, — úgy számos egyéb a t. városi bizottság, vagy annak egyes személyeire irányzott megtámadások egytől-egyig valótlanok,